

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

©2019 КОПИЛЮК О. І., ГУЗАР У. Є., ГУТА С. В.

УДК 336.763
JEL: L20

Копилюк О. І., Гузар У. Є., Гута С. В. Сучасні підходи до організації системи фінансово-економічної безпеки підприємства

Мета статті полягає в удосконаленні існуючих теоретичних і методологічних підходів до організації системи фінансово-економічної безпеки підприємства. З урахуванням огляду існуючого наукового доробку запропоновано авторський підхід до формування системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, суті, компонентів та дієвого механізму, який є сукупністю відповідних методів, важелів та інструментів. Обґрунтовано методологічну основу формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства з урахуванням єдності взаємопов'язаних елементів. Відзначено, що функціонування системи фінансово-економічної безпеки підприємства повинно враховувати низку основоположних компонентів: принципи побудови, його організаційну та управлінську структуру, ефективне функціонування підрозділів і служб, у тому числі з управління фінансово-економічною безпекою. Системний та безпекоорієнтований підходи спрямовані на досягнення мети, цілей та завдань діяльності підприємства в поточному та стратегічному вимірах. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є розробка дієвої стратегії розвитку фінансово-економічної безпеки, яка б характеризувалася тісним взаємозв'язком і взаємообумовленістю її основних складових.

Ключові слова: система, фінансово-економічна безпека підприємства, механізм, об'єкт, суб'єкти, методи, важелі, інструменти.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-229-234>

Рис.: 1. **Бібл.:** 15.

Копилюк Оксана Іванівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

Гузар Ульяна Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та соціально-гуманітарних дисциплін, Львівський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи» (просп. Т. Шевченка, 9, Львів, 79005, Україна) **E-mail:** ulyna1@ukr.net

Гута Сергій Володимирович – магістрант, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

УДК 336.763
JEL: L20

UDC 336.763
JEL: L20

Копилюк О. И., Гузар У. Е., Гута С. В. Современные подходы к организации системы финансово-экономической безопасности предприятия

Цель статьи заключается в совершенствовании существующих теоретических и методологических подходов к организации системы финансово-экономической безопасности предприятия. На основании существующего научного наследия предложен авторский подход к формированию системы обеспечения финансово-экономической безопасности предприятия, раскрыта сущность, компоненты и механизм, который является совокупностью соответствующих методов, рычагов и инструментов. Предложена методологическая основа формирования системы финансово-экономической безопасности предприятия с учетом единства взаимосвязанных элементов. Отмечено, что функционирование системы финансово-экономической безопасности предприятия должно учитывать ряд основополагающих компонентов: принципы построения, его организационную и управленческую структуру, эффективное функционирование подразделений и служб, в том числе по управлению финансово-экономической безопасностью. Системный и ориентированный на безопасность подходы направлены на достижение целей и заданий деятельности предприятия в текущем и стратегическом измерениях. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является разработка стратегии развития финансово-экономической безопасности, которая должна характеризоваться тесной взаимосвязью и взаимообусловленностью ее основных составляющих.

Ключевые слова: система, финансово-экономическая безопасность предприятия, механизм, объект, субъекты, методы, рычаги, инструменты.

Рис.: 1. **Библ.:** 15.

Копилюк Оксана Ивановна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой финансово-экономической безопасности и банковского бизнеса, Львовский торгово-экономический университет (ул. Туган-Барановского, 10, Львов, 79005, Украина)

Гузар Ульяна Евгеньевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента и социально-гуманитарных дисциплин, Львовский учебно-научный институт ГВУЗ «Университет банковского дела» (просп. Т. Шевченко, 9, Львов, 79005, Украина)

E-mail: ulyna1@ukr.net

Гута Сергей Владимирович – магистрант, Львовский торгово-экономический университет (ул. Туган-Барановского, 10, Львов, 79005, Украина)

Kopylyuk O. I., Husar U. Y., Guta S. V. The Modern Approaches to Organization of the System of Financial-Economic Security of Enterprise

The article is aimed at improving the existing theoretical and methodological approaches to the organization of the system of financial-economic security of enterprise. On the basis of the existing scientific heritage the authors' own approach to formation of the system of financial-economic security of enterprise is proposed, covering the essence, components and mechanism, which is the aggregate of corresponding methods, levers and instruments. The methodological basis of formation of the system of financial-economic security of enterprise is proposed taking into view the unity of interrelated elements. It is specified that the functioning of the system of financial-economic security of enterprise should consider a number of fundamental components: principles of construction, its organizational and managerial structure, efficient functioning of departments and services, including the management of financial-economic security. Both the system and the safety-oriented approaches are aimed at achieving the goals and objectives of the enterprise's activity in the current and strategic dimensions. Prospect for further research in this direction is elaboration of a strategy for the development of financial-economic security, which should be characterized by close interconnection and mutual dependence of its main components.

Keywords: system, financial-economic security of enterprise, mechanism, object, subjects, methods, levers, instruments.

Fig.: 1. **Bibl.:** 15.

Kopylyuk Oksana I. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Economic and Financial Security and Banking Business, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

Husar Ulyana Ye. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Management and Social and Humanitarian Disciplines, Lviv Educational-Scientific Institute of the University of Banking (9 T. Shevchenka Ave., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: ulyna1@ukr.net

Guta Sergey V. – Graduate Student, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

У сучасних умовах діяльність підприємств усіх галузей економіки України перебуває під впливом чинників політичного, економічного, фінансового, правового характеру, які спричиняють численні деструктиви, загострюють кризові явища й небезпеки на глобальному, макро-, мезо- та мікро-економічному рівнях, призводять до погіршення фінансового стану багатьох суб'єктів господарювання та їх ліквідації. За таких умов актуалізується необхідність впровадження дієвої системи фінансово-економічної безпеки підприємств, яка повинна забезпечити їх стабільність як у поточному, так і в перспективному періодах, мінімізувати та нейтралізувати вплив ризиків, загроз і небезпек. Це актуалізує важливість формування основних засад фінансово-економічної безпеки підприємств з позицій комплексності, ефективності та системності з виокремленням її ключових елементів, форм, методів, важелів та інструментів, урахуванням як стабільних, так і кризових умов функціонування.

Проблемні аспекти забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств різних форм власності висвітлено у працях таких науковців, як: Антошкін В. К. [1], Барановський О. І. [2], Блажевич О. Г. [3], Бондарук Н. В., Гуменчук М. [4], Варналій З. С. [5], Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. [6], Єрохіна Є. А. [7], Іващенко О. В., Четверіков П. М. [8], Ковальчук Н. О., Корбутяк А. Г. [9], Коробчинський О. Л. [10], Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. [11], Осіпов Ю. М. [12], Фучеджи В. І. [13], Черниш О. В., Тарасенко І. О. [14], Зволак Я. [15] та ін. Поруч з тим, незважаючи на вагомий науковий доробок, невирішеною залишається низка питань з організації системи управління фінансово-економічною безпекою підприємств у частині виділення основних її елементів, їх взаємозв'язку та механізму формування й функціонування.

Метою статті є вдосконалення існуючих теоретичних і методологічних підходів до організації системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

В умовах сьогодення відсутні усталені підходи до трактування дефініцій «економічна», «фінансова», «фінансово-економічна» безпека підприємства та немає одностайності в установленні взаємозалежності даних понять. Найбільш поширеним є підхід, згідно з яким фінансова складова є однією із функціональних складових економічної безпеки підприємства поряд з техніко-технологічною, правовою, екологічною, силовою та іншими її різновидами. Такої позиції дотримуються відомі учені у своїх фундаментальних дослідженнях: Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук [6], О. Г. Блажевич [3], І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко [11] та інші. Огляд зарубіжної літератури з даної проблематики дозволив підтримати думку Я. Зволака, який констатує, що категорія «фінансова безпека» є до кінця невирішеною і не дослідженою, динамічною і такою, що важко піддається кількісному оцінюванню [15, р. 402].

З позицій тісної взаємозалежності, взаємообумовленості й рівнозначності на мікрорівні обґрунтовано доцільність використання дефініції «фінансово-економічна безпека підприємства». Варто зазначити, що для розкриття економічної суті даного поняття використовуються ресурсний, фінансовий і комплексний підходи. Зокрема, Н. В. Бондарук та М. Гуменчук дотримуються ресурсного підходу до розгляду фінансово-економічної безпеки підприємства – як стану захищеності його ресурсів, фактичного виробничого та інтелектуального потенціалу від потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього середовища за допомогою інструментів, методів, важелів та системи інформаційно-аналітичного забезпечення [4].

На думку Н. О. Ковальчук та А. Г. Корбутяк, – це такий стан економічної системи підприємства, який характеризується внутрішньою збалансованістю, стійкістю до негативного впливу будь-яких загроз, високим рівнем адаптованості до мінливих умов зовнішнього середовища та її здатністю забезпечувати фінансово-господарську діяльність на основі реалізації інтересів власників корпоративних прав, інвесторів шляхом оптимального поєднання наявного інструментарію діагностичного та контролюючого фінансового характеру [9, с. 251].

Фінансовий підхід ґрунтується на низці базових положень, а саме: 1) усунення фінансово-економічних загроз і забезпечення фінансової стійкості підприємства (Варналій З. С. [5]); 2) стійкий фінансово-економічний стан підприємства, який забезпечує захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз (Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. [11]); 3) можливість виконання фінансових зобов'язань та здатність застосовувати відповідні фінансові механізми через фінансові важелі, стимули й у фінансових цілях (Осіпов Ю. М. [12]).

Комплексний підхід не лише спрямовується на досягнення фінансової стійкості, але й на захист від негативних впливів внутрішніх і зовнішніх загроз, тобто поєднує як фінансовий, так і ресурсний підходи. Згідно з даним підходом комплексність поняття розкривається, на думку І. О. Тарасенко та О. В. Черниш, двояко: по-перше, через інтеграцію системи заходів, механізму їх генерування та забезпечення та проявляється через відповідний стан, який характеризується стабільністю, адаптивністю та позитивною динамікою економічної та інших взаємопов'язаних систем підприємства; по-друге, як рівень захищеності від негативних впливів оточуючого середовища, який досягається за рахунок відповідності фінансового, кадрового, техніко-технологічного та економічного потенціалів стратегічним цілям і завданням підприємства [14].

У теоретичному та прикладному аспектах також не сформувалось одностайності в підходах до розкриття змісту, механізму формування та забез-

печення системи безпеки підприємства. Зокрема, варто наголосити, що системний підхід базується на сукупності взаємопов'язаних елементів, які взаємодіють між собою та забезпечують досягнення поточних і стратегічних цілей в умовах дії мега-, макро-, мезо- й мікрочинників.

О. І. Барановський виокремлює, що система безпеки підприємства є особливою та залежить від значної кількості чинників здійснення підприємницької діяльності – рівня розвитку та структури виробничого потенціалу, ефективності його використання та спрямованості виробничої діяльності, кваліфікації кадрів, виробничих зв'язків підприємства, конкурентного середовища, ризикованості виробництва тощо [2, с. 223]. Така позиція акцентує на необхідності врахування особливостей та елементів зовнішнього й внутрішнього середовища функціонування підприємства.

Заслуговує на увагу позиція Є. А. Єрохіної, яка зауважує, що є два різні підходи до формування системи – дескриптивний та конструктивний: Згідно з дескриптивним підходом система вже є сформованою одиницею в середовищі її функціонування зі сталою структурою та взаємозв'язками між елементами. Конструктивний підхід полягає в можливості системи «адаптуватися» до вимог та проблем, які потребують вирішення, у результаті чого конструюється система, що є засобом вирішення поставленого завдання. Останній підхід – адаптаційний, відповідає сучасним реаліям функціонування підприємства, оскільки враховує динамічність його розвитку та змінність зовнішнього та внутрішнього середовища [7].

О. Л. Коробчинський під системою економічної безпеки розуміє сукупність зовнішніх і внутрішніх елементів, які, використовуючи наявні ресурси, методи та засоби, забезпечують захист суб'єкта господарювання від реальних і потенційних ризиків стосовно його економічної безпеки, що дає змогу підприємству ефективно функціонувати та розвиватися [10].

О. В. Іващенко, П. М. Четверіков пропонують комплексну систему економічної безпеки підприємства трактувати як комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових заходів, що здійснюються спеціальними службами, підрозділами підприємства, спрямованих на захист життєво важливих інтересів особистості та підприємства від реальних або потенційних загроз для забезпечення успішного фінансово-економічного розвитку [8].

На нашу думку, система фінансово-економічної безпеки підприємства – це сукупність взаємопов'язаних елементів та механізмів, які знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності та здатні забезпечити стабільність підприємства з урахуванням впливу існуючих і потенційних ризиків, загроз і небезпек. Системний та безпекоорієнтований підхо-

ди спрямовані на досягнення мети, цілей та завдань діяльності підприємства в поточному та стратегічному вимірах. Метою формування системи фінансово-економічної безпеки вважаємо необхідність досягнення фінансової стабільності функціонування підприємства та здатності ідентифікувати та мінімізувати реальні й потенційні ризики, загрози, небезпеки. Основними завданнями визначено не лише гарантування фінансової стабільності підприємства, але й організацію управління фінансово-економічною безпекою в умовах впливу потенційних і реальних кризових явищ і впровадження як превентивного, так і реактивного антикризового менеджменту (рис. 1).

Побудова та функціонування системи фінансово-економічної безпеки підприємства повинна враховувати низку основоположних компонентів: принципи побудови підприємства, його організаційну та управлінську структуру, ефективне функціонування підрозділів і служб, у тому числі з управління фінансово-економічною безпекою.

Функціонування системи фінансово-економічної безпеки неможливе без уточнення її об'єктів та суб'єктів, які пов'язані між собою.

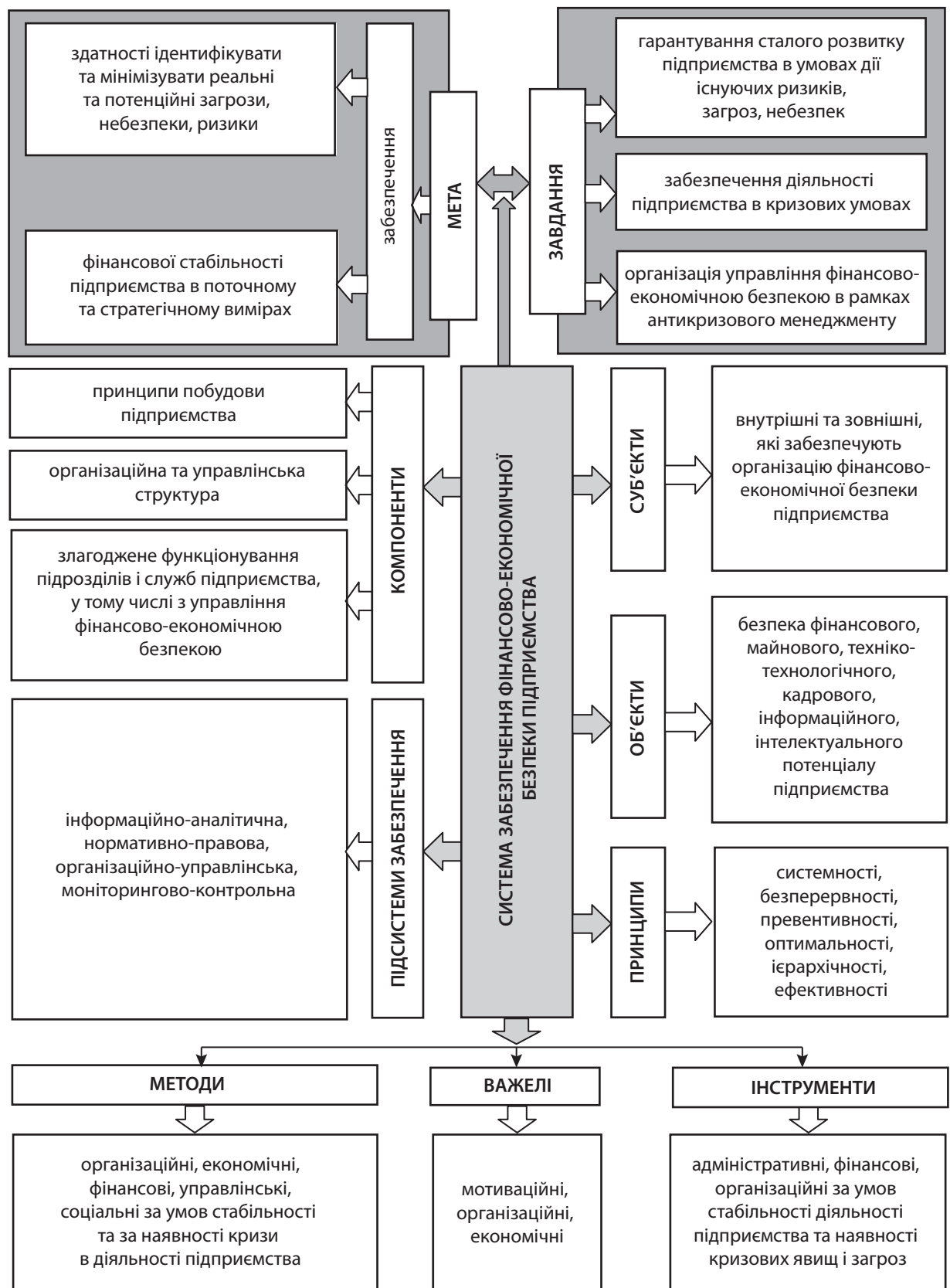
В. К. Антошкін влучно зауважує, що об'єктом системи безпеки є все те, на що спрямовані зусилля щодо її забезпечення, а саме: інформація, персонал, сукупність немайнових прав і економічних інтересів, трансформація стану яких приводить до зміни рівня їх фінансово-економічної безпеки [1, с. 458]. Спираючись на такий підхід, вважаємо, що об'єктом у зазначеній системі є безпека фінансового, майнового, техніко-технологічно, кадрового, інформаційного, інтелектуального потенціалу підприємства.

До суб'єктів системи відносять осіб, підрозділи, служби, органи, установи, міністерства та відомства, які безпосередньо забезпечують фінансово-економічну безпеку підприємства [6, с. 42].

Отже, суб'єкти забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є внутрішніми й зовнішніми і згідно з регламентованими повноваженнями формують, організують, контролюють і відстежують рівень фінансово-економічної безпеки підприємства в поточному та стратегічному періодах.

Ефективне функціонування системи фінансово-економічної безпеки підприємства повинно базуватися та дотримуватися низки принципів, найвагомішими з яких є:

- ✦ *системність* – необхідність створення комплексної системи безпеки, яка б функціонувала ефективно та своєчасно реагувала на ризики, загрози й небезпеки;
- ✦ *безперервність* – постійність у функціонуванні всіх складових елементів системи;
- ✦ *превентивність* – здатність системи до реалізації заходів попереджувального характеру щодо потенційних ризиків, загроз і небезпек;

Рис. 1. Система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Джерело: авторська розробка.

- ✦ *оптимальність* – передбачає мінімізацію витрат на організацію системи з позицій найбільш ефективного її функціонування в умовах ризиків, загроз і небезпек;
- ✦ *ієрархічність* – обумовлює чітку регламентацію та підзвітність суб'єктів управління фінансово-економічною безпекою підприємства;
- ✦ *ефективність* – передбачає забезпечення фінансової стабільності в результаті налагодженої системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства повинна ґрунтуватися на ефективному функціонуванні низки підсистем: організаційно-управлінської, інформаційно-аналітичної, нормативно-правовій, моніторингово-контрольній та ін.

Організаційно-управлінська підсистема – це комплекс дій щодо діагностики реальних і потенційних ризиків, небезпек та загроз і впровадження заходів щодо їх мінімізації або нейтралізації. За критерієм глибини та деталізації діагностика може бути поверхневою або поглибленою. У зв'язку з цим у економічній літературі розрізняють: 1) експрес-діагностику – формальну оцінку фінансового стану суб'єкта підприємництва на основі регулярного обчислення відповідних коефіцієнтів і даних балансу (ця методика має такі цілі: виявити тенденції зміни стану суб'єкта підприємництва, провести аналіз фінансового обігу); 2) фундаментальну діагностику – всебічну та глибоку оцінку поточного стану суб'єкта підприємництва, виявлення причин його погіршення та очікуваних тенденцій розвитку [13].

Інформаційно-аналітична підсистема є фундаментальною в організації й забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства, оскільки передбачає збір, оброблення та документування інформації щодо її стану й визначення рівня безпеки, конфіденційності та прозорості інформації. Функціонування цієї підсистеми повинно базуватися на плануванні, аналізі та контролі фінансово-економічних показників діяльності, визначенні ключових параметрів прибутковості, загроз і банкрутства й ліквідації. Така система повинна містити: якісні та кількісні значення індикаторів фінансово-економічної безпеки, наявність або потенційність ризиків і загроз, формалізовані фінансові інтереси та стан їх реалізації, стратегічний план (стратегію) забезпечення фінансової безпеки підприємства, якісні та кількісні параметри використання фінансових ресурсів, обсяг останніх, а також джерела їх надходження, фінансовий план (бюджет). Інформаційне забезпечення є сукупністю статистичної, економічної, комерційної, фінансової та іншої інформації.

Нормативно-правова підсистема регламентує відповідність функціонування підприємства існуючим нормативним і законодавчим актам, дотримання вимог у частині гарантування безпеки підприємства.

Моніторингово-контрольна підсистема ґрунтується на постійному відслідковуванні ризиків, загроз і небезпек та впровадженні методів оперативного антикризового й стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства. На нашу думку, для забезпечення ефективності системи управління безпекою підприємства необхідно використовувати сучасні методи контролінгу, такі як бенчмаркінг, аналіз точки беззбитковості, SWOT-аналіз, ABC-аналіз та інші – як для поточного, так і для стратегічного управління безпекою підприємства.

Система фінансово-економічної безпеки підприємства повинна ґрунтуватися на дієвому механізмі, який являє собою сукупність методів, важелів та інструментів, що спрямовані на реалізацію заходів забезпечення безпеки в рамках суб'єктно-об'єктних відносин і за допомогою якого гарантується мінімізація впливу ризиків, загроз і небезпек.

Методи фінансово-економічної безпеки – це засоби дії, спрямовані на гарантування результативності заходів із зміцнення безпеки підприємства. Такими методами є організаційні, економічні, фінансові, управлінські й соціальні, які повинні конкретизуватися залежно від стабільних або кризових умов функціонування підприємства.

Структуроутворюючий елемент механізму – це важелі, які є прийомами дії та реалізації методів. Їх доцільно розглядати в контексті мотиваційних, організаційних, економічних та інших.

Інструменти являють собою засоби забезпечення фінансово-економічної безпеки для досягнення поставлених цілей і завдань. Такі інструменти доцільно класифікувати на адміністративні, фінансові, організаційні, враховуючи як стабільність діяльності підприємства, так і реальні й потенційні кризові явища та загрози.

Поєднання всіх елементів системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства дозволить мінімізувати зовнішні та внутрішні загрози і небезпеки та пов'язані з ними ризики.

ВИСНОВКИ

Формування ефективної системи фінансово-економічної безпеки підприємства є специфічним, складним і багатоаспектним завданням і охоплює сукупність елементів, раціональне поєднання яких дозволить підприємствам забезпечити реалізацію мети їх функціонування як у поточному, так і в стратегічному вимірах. При її формуванні необхідно враховувати специфіку функціонування конкретних суб'єктів господарювання, ступінь ризиковості їх діяльності, реальні й потенційні загрози та небезпеки.

У складі системи вагоме місце займають суб'єкти, об'єкти, компоненти, принципи та підсистеми забезпечення її функціонування, а також ефективно функціонуючий механізм, який є сукупністю методів, важелів та інструментів.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку дієвої стратегії розвитку фінансово-економічної безпеки, яка б характеризувалася тісним взаємозв'язком і взаємообумовленістю її основних складових.

Оскільки основним критерієм ефективності управління системою фінансово-економічної безпеки є оцінка економічного стану підприємства та його фінансової стабільності, то перспективним напрямом подальших досліджень виступатиме визначення системи кількісних і якісних параметрів ефективності управління системою фінансово-економічної безпеки. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Антошкін В. К. Шляхи та принципи удосконалення фінансово-економічної безпеки аграрних підприємств на засадах системного підходу. *Молодий вчений*. 2018. № 9. С. 457–460.
2. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія: у 2 т. Київ : УБС НБУ, 2014. Т. 1: Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. 831 с.
3. Блажевич О. Г. Финансовая безопасность предприятий: определение минимально необходимого уровня. *Фінанси, банки, інвестиції*. 2010. № 3. С. 25–31.
4. Бондарук Н. В., Гуменчук М. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5409>
5. Варналій З. С. Економічна безпека : навч. посіб. Київ : Знання, 2009. 647 с.
6. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркачук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія. Львів, 2012. 386 с.
7. Ерохина Е. А. Теория экономического развития: системно-синергетический подход. URL: <http://udik.com.ua/books/book-1308/>
8. Іващенко О. В., Четверіков П. М. Система фінансово-економічної безпеки підприємства. URL: www.sworld.com.ua/konfer28/51.pdf
9. Ковальчук Н. О., Корбутяк А. Г. Підходи щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки вітчизняних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2014. № 10. С. 249–255.
10. Коробчинський О. Л. Організація та функціонування системи економічної безпеки підприємств будівельного холдингу: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2010. 20 с.
11. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : навч. посіб. Львів, 2011. 380 с.
12. Осипов Ю. М. Основы теории хозяйственного механизма. М. : Издательство МГУ, 1994. 92 с.
13. Фучеджи В. І. Характеристика структурних елементів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. URL: dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1395/1/Характеристика%20структурних%20елементів%20фінансової%20безпеки%20суб'єктів%20підприємництва.pdf
14. Черниш О. В., Тарасенко І. О. Фінансова безпека підприємства в умовах кризового середовища. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 3. Т. 2. С. 117–119.
15. Zwolak J. The Financial security of small- and medium-sized enterprises in Poland. *Ekonomski Pregled*. 2017. Vol. 68. Issue 4. P. 399–412.

REFERENCES

- Antoshkin, V. K. "Shliakhy ta pryntsyipy udoskonalennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky ahrarnykh pidpriemstv na zasakh systemnoho pidkhodu" [Ways and principles of improving the financial and economic security of agrarian enterprises on the principles of a systematic approach]. *Molodyi vchenyi*, no. 9 (2018): 457-460.
- Baranovskiy, O. I. *Filosofia bezpeky* [The philosophy of security], vol. 1: Osnovy ekonomichnoi i finansovoi bezpeky ekonomichnykh ahentiv. Kyiv: UBS NBU, 2014.
- Blazhevich, O. G. "Finansovaya bezopasnost predpriyatiy: opredeleniye minimalno neobkhdimogo urovnya" [Financial security of enterprises: determination of the minimum required level]. *Finansy, banky, investytsii*, no. 3 (2010): 25-31.
- Bondaruk, N. V., and Humenchuk, N. "Sutnist finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva ta neobkhdnist yii zabezpechennia" [The essence of financial and economic security of the enterprise and the necessity of its provision]. *Efektivna ekonomika*. 2016. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5409>
- Chernysh, O. V., and Tarasenko, I. O. "Finansova bezpeka pidpriemstva v umovakh kryzovoho seredovyscha" [Financial security of the enterprise in a crisis environment]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 2, no. 3 (2009): 117-119.
- Fuchedzhy, V. I. "Kharakterystyka strukturnykh elementiv finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnytstva" [Characteristics of structural elements of financial security of subjects of entrepreneurship]. dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1395/1/Характеристика%20структурних%20елементів%20фінансової%20безпеки%20суб'єктів%20підприємництва.pdf
- Ivashchenko, O. V., and Chetvierikov, P. M. "Systema finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [System of financial and economic security of the enterprise]. <http://www.sworld.com.ua/konfer28/51.pdf>
- Kovalchuk, N. O., and Korbutiak, A. H. "Pidkhody shchodo otsiniuvannia finansovo-ekonomichnoi bezpeky vitchyznianskykh pidpriemstv" [Approaches to assessing the financial and economic security of domestic enterprises]. *Biznes Inform*, no. 10 (2014): 249-255.
- Korobchynskiy, O. L. "Orhanizatsiia ta funktsionuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv budivelnogo kholdynhu" [Organization and functioning of the economic security system of the construction holding company]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2010.
- Moiseienko, I. P., and Marchenko, O. M. *Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva* [Management of financial and economic security of the enterprise]. Lviv, 2011.
- Osipov, Yu. M. *Osnovy teorii khoziaystvennogo mekhanizma* [Fundamentals of the theory of economic mechanism]. Moscow: Izd-vo MGU, 1994.
- Varnalii, Z. S. *Ekonomichna bezpeka* [Economic security]. Kyiv: Znannia, 2009.
- Vasylytsiv, T. H. et al. *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia* [Financial and economic security of Ukrainian enterprises: strategy and mechanisms of provision]. Lviv, 2012.
- Yerokhina, Ye. A. "Teoriya ekonomicheskogo razvitiya: sistemno-sinergeticheskiy podkhod" [Theory of economic development: a system-synergistic approach]. <http://udik.com.ua/books/book-1308/>
- Zwolak, J. "The Financial security of small- and medium-sized enterprises in Poland". *Ekonomski Pregled*, vol. 68, no. 4 (2017): 399-412.